

Skrócony spis treści

Przedmowa do polskiego wydania 19

Przedmowa 21

O autorach 29

CZĘŚĆ I   **Wprowadzenie do psychologii rozwojowej 31**

ROZDZIAŁ 1 Wprowadzenie do psychologii rozwojowej i stosowanych w niej strategii badawczych 31

CZĘŚĆ II   **Biologiczne podstawy rozwoju 75**

ROZDZIAŁ 2 Wpływ dziedziczenia na rozwój 75

ROZDZIAŁ 3 Rozwój prenatalny i narodziny 119

ROZDZIAŁ 4 Niemowlęctwo 163

ROZDZIAŁ 5 Rozwój fizyczny: mózg, ciało, motoryka i rozwój płciowy 203

CZĘŚĆ III   **Rozwój poznawczy 235**

ROZDZIAŁ 6 Rozwój poznawczy: teoria Piageta i społeczno-kulturowy punkt widzenia Wygotskiego 235

ROZDZIAŁ 7 Rozwój poznawczy: perspektywy przetwarzania informacji 285

ROZDZIAŁ 8 Inteligencja: mierzenie sprawności umysłowej 327

ROZDZIAŁ 9 Rozwój języka i umiejętności komunikacyjnych 369

CZĘŚĆ IV   **Rozwój społeczny i rozwój osobowości 413**

ROZDZIAŁ 10 Rozwój emocjonalny, temperament i przywiązanie 413

ROZDZIAŁ 11 Rozwój pojęcia Ja 457

ROZDZIAŁ 12 Różnice płciowe i rozwój ról związanych z płcią 501

ROZDZIAŁ 13 Agresja, altruizm i rozwój moralny 539

CZĘŚĆ V   **Kontekst rozwoju 579**

ROZDZIAŁ 14 Kontekst rozwoju I: rodzina 579

ROZDZIAŁ 15 Kontekst rozwoju II: rówieśnicy, szkoła i technologia 615

Dodatek 651

Słowniczek 655

Bibliografia 665

Indeks nazwisk 709

Indeks rzeczowy 711

Spis treści

Przedmowa do polskiego wydania 19

Przedmowa 21

O autorach 29

CZĘŚĆ I Wprowadzenie do psychologii rozwojowej 31

ROZDZIAŁ 1 Wprowadzenie do psychologii rozwojowej i stosowanych w niej strategii badawczych 31

Wprowadzenie do psychologii rozwojowej 32

Czym jest rozwój? 32

Strategie badawcze: podstawowe metody i techniki 38

Metody badawcze w rozwoju dzieci i młodzieży 38

Wykrywanie związków: schemat korelacyjny, eksperymentalny i kulturowo-przekrojowy 48

Spojrzenie na badania Międzykulturowe porównanie ról płciowych 55

Strategie badawcze i badanie rozwoju 56

Schematy badawcze używane przy badaniu rozwoju 56

Etyczne aspekty badań nad rozwojem 62

Wyniki badań w codziennym życiu Jak być świadomym konsumentem badań nad rozwojem 65

Motywy w badaniach nad rozwojem człowieka 66

Motyw natury/wychowania 67

Motyw aktywności/pasywności 67

Motyw ciągłości/nieciągłości 68

Motyw holistycznej natury rozwoju 69

Podsumowanie 70

Quiz z rozdziału pierwszego 72

Podstawowe terminy 73

CZĘŚĆ II Biologiczne podstawy rozwoju 75

ROZDZIAŁ 2 Wpływ dziedziczenia na rozwój 75

Zasady dziedziczenia 76

Materiał genetyczny 76

Rozwój zygoty i produkcja komórek ciała 76

Komórki płciowe (gamety) 77

Ciąże wielopłodowe 78

Płeć męska czy żeńska? 78

Co robią geny? 79

Spojrzenie na badania *Crossing-over* i segregacja chromosomów w czasie mejozy 80

Jak działa ekspresja genów? 81

Wyniki badań w codziennym życiu Przykłady cech dominujących i recesywnych w dziedziczeniu ludzkim 85

Choroby dziedziczne 86

Aberracje chromosomowe 86

- Aberracje genetyczne 88
- Przewidywanie, wykrywanie i leczenie chorób dziedzicznych 90
- Wykrywanie chorób genetycznych 91
- Leczenie schorzeń genetycznych 92
- Wyniki badań w codziennym życiu** Kwestie etyczne związane z leczeniem chorób dziedzicznych 93

Wpływ dziedziczenia na zachowanie 95

- Genetyka behawioralna 95
- Teorie interakcji dziedziczenia i środowiska w rozwoju 104
- Wkład i krytyka podejścia z punktu widzenia genetyki behawioralnej 109

Etologiczny i ewolucyjny punkt widzenia 110

- Założenia klasycznej etologii 110
- Etologia a rozwój człowieka 110
- Współczesna teoria ewolucyjna 112
- Wkład i krytyka etologicznego i ewolucyjnego punktu widzenia 113

Zastosowanie motywów rozwojowych do wpływów dziedziczenia na rozwój 114

- Podsumowanie 115
- Quiz z rozdziału drugiego 117
- Podstawowe terminy 118

ROZDZIAŁ 3 Rozwój prenatalny i narodziny 119

Od poczęcia do porodu 120

- Stadium zygoty 120
- Stadium zarodka 122
- Stadium płodu 123

Potencjalne problemy w rozwoju prenatalnym 127

- Teratogeny 127
- Charakterystyka kobiety w ciąży 139
- Zapobieganie powstawaniu wad wrodzonych 143

Poród i środowisko okołoporodowe 145

- Przebieg porodu 145
- Doświadczenie dziecka 146
- Poród i leki 147
- Środowisko społeczne i otoczenie porodu 148
- Wyniki badań w codziennym życiu** Kulturowe i historyczne różnice w zwyczajach porodowych 149

Potencjalne problemy przy porodzie 152

- Anoksja 152
- Wcześnieactwo i niska waga urodzeniowa 152
- Ryzyko reprodukcyjne i możliwość wyzdrowienia 155

Zastosowanie motywów rozwojowych do rozwoju prenatalnego i porodu 157

- Podsumowanie 158
- Quiz z rozdziału trzeciego 160
- Podstawowe terminy 161

ROZDZIAŁ 4 Niemowlęctwo 163

Gotowość niemowlęcia do życia 164

- Odruchy noworodków 164
- Stany niemowląt 166

Zmiany rozwojowe w stanach niemowląt 167

Wyniki badań w codziennym życiu Zespół nagłego zgonu niemowląt 168

Metody badawcze wykorzystywane w badaniu doświadczeń sensorycznych i percepcyjnych niemowląt 170

Metoda preferencji 170

Metoda habituacji 171

Metoda potencjału wywołanego 172

Metoda z wykorzystaniem ssania o wysokiej częstotliwości 172

Sprawności sensoryczne niemowląt 173

Słuch 173

Spojrzenie na badania Przyczyny i konsekwencje osłabienia słuchu 174

Smak i węch 175

Dotyk, temperatura i ból 176

Wzrok 177

Percepcja wzrokowa w niemowlęctwie 178

Postrzeganie wzorów i form 179

Percepcja przestrzeni trójwymiarowej 181

Percepcja wielomodalna 184

Czy zmysły są zintegrowane w momencie narodzin? 184

Rozwój percepcji wielomodalnej 185

Wyjaśnienie percepcji wielozmysłowej 186

Wpływy kultury na percepcję niemowląt 188

Podstawowe procesy uczenia się w niemowlęctwie 188

Habituacja: wczesne dowody przetwarzania informacji i pamięci 189

Warunkowanie klasyczne 190

Warunkowanie instrumentalne 190

Uczenie się noworodków przez powtarzanie i obserwację 193

Spojrzenie na badania Przykład uczenia się przez obserwację 195

Zastosowanie motywów rozwojowych do rozwoju niemowląt, percepcji i uczenia się 197

Podsumowanie 199

Quiz z rozdziału czwartego 200

Podstawowe terminy 201

ROZDZIAŁ 5 Rozwój fizyczny: mózg, ciało, motoryka i rozwój płciowy 203

Przegląd procesów dorastania i wzrostu 204

Zmiany we wzroście i wadze 204

Zmiany w proporcjach ciała 205

Rozwój szkieletu 206

Rozwój mięśni 206

Różnice w rozwoju fizycznym 206

Rozwój mózgu 208

Rozwój nerwowy i plastyczność 208

Zróznicowanie i rozwój mózgu 209

Rozwój motoryczny 213

Podstawowe tendencje w rozwoju lokomotorycznym 213

Rozwój motoryki małej 217

Psychologiczne implikacje wczesnego rozwoju motorycznego 218

Poza niemowlęctwem: rozwój motoryczny w dzieciństwie i adolescencji 220

Spojrzenie na badania Uczestnictwo w sporcie i samoocena wśród dziewcząt w okresie adolescencji 221

Pokwitanie: fizyczna przemiana dziecka w dorosłego 222

Skok pokwitaniowy 222

Dojrzewanie płciowe 222

Przyczyny i korelaty rozwoju fizycznego 225

Mechanizmy biologiczne 225

Wpływy środowiskowe 227

Zastosowanie motywów rozwojowych do rozwoju fizycznego 230

Podsumowanie 232

Quiz z rozdziału piątego 234

Podstawowe terminy 234

CZĘŚĆ III Rozwój poznawczy 235

ROZDZIAŁ 6 Rozwój poznawczy: teoria Piageta i społeczno-kulturowy punkt widzenia Wygotskiego 235

Teoria rozwoju poznawczego Piageta 236

Czym jest inteligencja? 236

Jak zdobywamy wiedzę: schematy i procesy poznawcze 237

Stadia rozwoju poznawczego według Piageta 239

Stadium sensomotoryczne (od narodzin do 2. roku życia) 239

Stadium przedoperacyjne (2–7 lat) i pojawienie się myślenia abstrakcyjnego 247

Wyniki badań w codziennym życiu Rozwój poznawczy i poczucie humoru u dzieci 251

Stadium operacji konkretnych (7–11 lat) 255

Stadium operacji formalnych (11–12 lat) 257

Spojrzenie na badania Reakcje dzieci na założenia hipotetyczne 258

Ocena teorii Piageta 261

Wkład Piageta 262

Krytyka teorii Piageta 262

Spojrzenie na badania Ocenianie teorii Piageta przez pryzmat przekrojowo-kulturowy 263

Społeczno-kulturowa perspektywa Wygotskiego 266

Rola kultury w rozwoju intelektualnym 266

Społeczne źródła wczesnych sprawności poznawczych i strefa najbliższego rozwoju 267

Znaczenie dla edukacji 273

Rola języka w rozwoju poznawczym 274

Wygotski w perspektywie: podsumowanie i ocena 276

Zastosowanie motywów rozwojowych do teorii Piageta i Wygotskiego 279

Podsumowanie 280

Quiz z rozdziału szóstego 282

Podstawowe terminy 283

ROZDZIAŁ 7 Rozwój poznawczy: perspektywy przetwarzania informacji 285**Model wielomagazynowy 286****Rozwój modelu wielomagazynowego 288**

Różnice rozwojowe w „hardwarze”: wydajność przetwarzania informacji 289

Różnice rozwojowe w „softwarze”: strategie i co dzieci wiedzą o „myśleniu” 290

Rozwój uwagi 298

Rozwój pamięci: przechowywanie i wydobywanie informacji 301

Rozwój pamięci epizodycznej i autobiograficznej 302

Wyniki badań w codziennym życiu Co się stało z naszymi wspomnieniami z wczesnego dzieciństwa? 303

Rozwój strategii pamięciowych 305

Rozwój innych sprawności poznawczych 311

Wnioskowanie przez analogię 311

Umiejętności arytmetyczne 315

Ocena perspektywy przetwarzania informacji 320**Zastosowanie motywów rozwojowych do perspektyw przetwarzania informacji 321**

Podsumowanie 322

Quiz z rozdziału siódmego 324

Podstawowe terminy 325

ROZDZIAŁ 8 Inteligencja: mierzenie sprawności umysłowej 327**Czym jest inteligencja? 328**

Psychometryczne postrzeganie inteligencji 328

Współczesny pogląd oparty na przetwarzaniu informacji 333

Teoria inteligencji wielorakich Gardnera 335

W jaki sposób mierzy się inteligencję? 336

Stanfordzka Skala Inteligencji Bineta 337

Skale Wechslera 337

Grupowe testy sprawności umysłowej 338

Nowsze podejścia do testowania inteligencji 339

Ocenianie inteligencji niemowląt 339

Stażność IQ w okresie dzieciństwa i dorastania 341

Co prognozują testy inteligencji? 342

IQ jako predyktor osiągnięć szkolnych 342

IQ jako predyktor statusu zawodowego 343

IQ jako predyktor zdrowia, przystosowania i satysfakcji z życia 344

Czynniki, które wpływają na poziom IQ 346

Dowody przemawiające za dziedzicznością 347

Dowody przemawiające za środowiskiem 347

Dowody przemawiające za wspólnym oddziaływaniem dziedziczności i środowiska 348

Wpływ czynników społecznych i kulturowych na sprawność umysłową 349

Klasa społeczna a etniczne różnice w poziomie IQ 349

Spojrzenie na badania Czy różnice społeczno-ekonomiczne tłumaczą etniczne różnice w poziomie IQ? 354**Wspomaganie sprawności poznawczej poprzez edukację wyrównawczą 356**

Podłużne badania kontrolne 357

Znaczenie roli rodziców 357
 Znaczenie wczesnego interweniowania 358

Twórczość i specjalne uzdolnienia 359

Czym jest twórczość? 359

Zastosowanie motywów rozwojowych do inteligencji i twórczości 363

Podsumowanie 364
 Quiz z rozdziału ósmego 366
 Podstawowe terminy 367

ROZDZIAŁ 9 Rozwój języka i umiejętności komunikacyjnych 369

Pięć elementów języka 370

Fonologia 370
 Morfologia 371
 Semantyka 371
 Syntaktyka 371
 Pragmatyka 372

Teorie rozwoju języka 372

Perspektywa uczenia się (lub empirystyczna) 372
 Perspektywa natywistyczna 373
Spojrzenie na badania O „tworzeniu” języka przez dzieci 376
 Perspektywa interakcjonistyczna 377

Okres prelingwalny: przed językiem 381

Wczesne reakcje na mowę 382
 Znaczenie wskazówek intonacyjnych 382
 Emitowanie dźwięków: wokalizacje niemowlęcia w okresie prelingwalnym 383
 Co niemowlęta w okresie prelingwalnym wiedzą o języku i komunikacji? 383

Okres wyrazu: słowo po słowie 385

Wczesna semantyka: budowanie słownika 385
 Nadawanie słowom znaczenia 387
 Gdy słowo jest czymś więcej niż słowem 391

Okres telegraficzny: od holofrazy do prostych zdań 391

Analiza semantyczna mowy telegraficznej 392
 Pragmatyka wczesnej mowy 393
Wyniki badań w codziennym życiu Nauka języka migowego 393

Nauka języka w okresie przedszkolnym 395

Rozwój morfemów gramatycznych 396
 Nauka reguł transformacyjnych 397
 Rozwój semantyczny 398
 Rozwój pragmatyki i umiejętności komunikacyjnych 399

Nauka języka w średnim dzieciństwie i w okresie dorastania 400

Późniejszy rozwój syntaktyczny 400
 Semantyka i świadomość metajęzykowa 400
 Dalszy rozwój umiejętności komunikacyjnych 402

Dwujęzyczność: wyzwania i konsekwencje nauki dwóch języków 404

Zastosowanie motywów rozwojowych do przyswajania języka 407

Podsumowanie 409
 Quiz z rozdziału dziewiątego 411
 Podstawowe terminy 412

CZĘŚĆ IV Rozwój społeczny i rozwój osobowości 413

ROZDZIAŁ 10 Rozwój emocjonalny, temperament i przywiązanie 413

Rozwój emocjonalny 414

- Okazywanie emocji: rozwój (i kontrola) ekspresji emocji 414
- Rozpoznawanie i interpretowanie emocji 420
- Emocje i wczesny rozwój społeczny 422
- Spojrzenie na badania** Ocena kompetencji emocjonalnej u małych dzieci 424

Temperament a rozwój 424

- Dziedziczność i środowiskowe wpływy na temperament 425
- Stabilność temperamentu 427

Przywiązanie a rozwój 429

- Przywiązanie jako związek obustronny 429
- W jaki sposób niemowlęta się przywiązują? 431
- Wyniki badań w codziennym życiu** Zwalczanie lęku przed obcymi: przydatne wskazówki dla opiekunów, lekarzy i specjalistów opiekujących się dziećmi 436
- Różnice indywidualne w zakresie jakości przywiązania 439
- Ojcowie jako opiekunowie 442
- Czynniki wpływające na poczucie bezpieczeństwa w relacji przywiązania 443
- Przywiązanie i późniejszy rozwój 449

Zastosowanie motywów rozwojowych do rozwoju emocjonalnego, temperamentu i przywiązania 453

- Podsumowanie 454
- Quiz z rozdziału dziesiątego 455
- Podstawowe terminy 456

ROZDZIAŁ 11 Rozwój pojęcia Ja 457

Jak rozwija się pojęcie Ja 458

- Odróżnianie siebie od innych w niemowlęctwie 458
- Samopoznanie w niemowlęctwie 459
- Odpowiedzi przedszkolaków na pytanie „kim jestem?” 462
- Koncepcje Ja w średnim dzieciństwie i okresie dorastania 463
- Wpływ kultury na pojęcie Ja 464

Samoocena: ewaluacyjny komponent Ja 465

- Geneza i rozwój samooceny 465
- Czynniki społeczne wpływające na samoocenę 469

Rozwój motywacji osiągnięć i szkolnego pojęcia Ja 473

- Wczesna geneza motywacji osiągnięć 473
- Motywacja osiągnięć w okresie średniego dzieciństwa i dorastania 474
- Poza motywację osiągnięć: rozwój atrybucji osiągnięć 479
- Wyniki badań w codziennym życiu** Pomaganie bezradnym w osiągnięciach 483

Kim chcę zostać? Kształtowanie tożsamości 483

- Trendy rozwojowe w kształtowaniu tożsamości 484
- Jak bolesne jest kształtowanie tożsamości? 485
- Rodzaje wpływu na kształtowanie tożsamości 486
- Kształtowanie się tożsamości u młodzieży należącej do mniejszości etnicznych 487

Druga strona poznania społecznego: wiedza o innych 490

- Trendy w percepcji innych osób związane z wiekiem 490
- Wyniki badań w codziennym życiu** Kategoryzacja rasowa i rasizm u małych dzieci 491

Teorie rozwoju społeczno-poznawczego 493

Zastosowanie motywów rozwojowych do rozwoju Ja i poznania społecznego 497

Podsumowanie 497

Quiz z rozdziału jedenastego 499

Podstawowe terminy 500

ROZDZIAŁ 12 Różnice płciowe i rozwój ról związanych z płcią 501

Definicja płci biologicznej i kulturowej 502

Kategoryzacja mężczyzn i kobiet: standardy związane z rolami płciowymi 503

Prawdy i mity o różnicach płciowych 505

Rzeczywiste różnice między płciami 505

Mity kulturowe 508

Czy mity kulturowe przyczyniają się do różnic płciowych w zdolnościach (i możliwościach zawodowych)? 509

Trendy rozwojowe w typizacji płciowej 512

Rozwój pojęcia płci 512

Rozwój stereotypów dotyczących ról płciowych 513

Rozwój zachowań związanych z przypisanymi rolami płciowymi 515

Teorie rozwoju typizacji płciowej i ról związanych z płcią 520

Teoria ewolucyjna 520

Biospołeczna teoria różnicowania i rozwoju płciowego Moneya i Ehrhardt 522

Pogląd psychobiospołeczny 525

Spojrzenie na badania Czy biologia jest wyrokiem? Wypadki związane z operacjami zmiany płci 526

Teoria psychoanalityczna Freuda 527

Teoria społecznego uczenia się 528

Teoria poznawczo-rozwojowa Kohlberga 530

Teoria schematu płci 531

Teoria integracyjna 532

Zastosowanie: o zmianie postaw i zachowań wobec ról płciowych 533

Zastosowanie motywów rozwojowych do różnic płciowych i rozwoju ról związanych z płcią 535

Podsumowanie 536

Quiz z rozdziału dwunastego 537

Podstawowe terminy 538

ROZDZIAŁ 13 Agresja, altruizm i rozwój moralny 539

Rozwój agresji 540

Źródła agresji w niemowlęctwie 540

Trendy rozwojowe w agresji 541

Indywidualne różnice w agresywnym zachowaniu 543

Wpływ kultury i subkultury na agresję 547

Wymuszeniowe środowisko domowe:

wylęgarnia agresji 548

Wyniki badań w codziennym życiu Metody kontrolowania agresji u młodych dzieci 550

Altruizm: rozwój Ja prospołecznego 551

Źródła altruizmu 551

Tendencje rozwojowe w altruizmie 552

- Różnice płciowe w altruizmie 553
- Społeczno-poznawcze i afektywne wpływy na altruizm 553
- Kulturowe i społeczne wpływy na altruizm 555
- Kto wychowuje altruistyczne dzieci? 557

Rozwój moralny: czynniki afektywne, poznawcze i behawioralne 558

- Jak badacze rozwoju widzą moralność 559
- Afektywny element rozwoju moralnego 559
- Poznawczy element rozwoju moralnego 560
- Behawioralny element rozwoju moralnego 568
- Wyniki badań w codziennym życiu** Jak mam dyscyplinować moje dzieci? 572

Zastosowanie motywów rozwojowych do perspektyw przetwarzania informacji 574

- Podsumowanie 575
- Quiz z rozdziału trzynastego 576
- Podstawowe terminy 578

CZĘŚĆ V Kontekst rozwoju 579

ROZDZIAŁ 14 Kontekst rozwoju I: rodzina 579

Stanowisko teorii systemów ekologicznych 580

- Konteksty rozwoju według Bronfenbrennera 580

Pojmowanie rodziny 583

- Rodzina jako system społeczny 583
- Rodzina jako rozwijający się system 585
- Wnioski na temat pojmowania rodziny 586

Socjalizacja przez rodziców w okresie dzieciństwa i dorastania 587

- Dwa ważne wymiary wychowania 588
- Cztery style wychowawcze 588
- Spojrzenie na badania** Style wychowawcze a rezultaty rozwoju 591
- Wyniki badań w codziennym życiu** Renegocjowanie relacji rodzic – dziecko w okresie dorastania 591
- Klasa społeczna i różnice etniczne w wychowywaniu dzieci 594
- Spojrzenie na badania** Niespodzianki rozwojowe u zamożnych rodziców 597

Wpływ rodzeństwa i relacji z rodzeństwem 599

- Zmiany w systemie rodziny po narodzinach kolejnego dziecka 599
- Relacje z rodzeństwem w okresie dzieciństwa 600
- Pozytywny wpływ relacji z rodzeństwem 601

Zróżnicowanie życia rodzinnego 603

- Rodziny adopcyjne 603
- Rodziny powstałe w wyniku zapłodnienia nasieniem dawcy 605
- Rodziny gejów i lesbijek 605
- Konflikt rodzinny i rozwód 606

Zastosowanie motywów rozwojowych do życia rodzinnego, wychowania i rodzeństwa 610

- Podsumowanie 611
- Quiz z rozdziału czternastego 612
- Podstawowe terminy 613

ROZDZIAŁ 15 Kontekst rozwoju II: rówieśnicy, szkoła i technologia 615

Rówieśnicy jako czynnik socjalizacji 616

- Kim jest rówieśnik i jakie pełni funkcje? 616
- Rozwój towarzyskości w stosunku do rówieśników 617
- Akceptacja rówieśników i popularność 621

Szkoła jako czynnik socjalizacji 623

- Nauczanie szkolne a rozwój poznawczy 624
- Wyznaczniki efektywnego nauczania szkolnego 624
- Wyniki badań w codziennym życiu** Czy przedszkolaki powinny chodzić do szkoły? 625
- Zmiany edukacyjne i rozwojowe 628

Wpływ telewizji na rozwój dziecka 630

- Rozwój kompetencji medialnej 631
- Spojrzenie na badania** Czy serial *The Mighty Morphin Power Rangers* promuje agresję wśród dzieci? 632
- Pewne potencjalnie niepożądane efekty wywierane przez telewizję 633
- Telewizja jako narzędzie edukacyjne 637

Rozwój dziecka w erze cyfrowej 639

- Komputery w szkole 640
- Nie tylko szkoła: korzyści z dostępu do internetu 640
- Obawy związane z komputerami 642

Końcowe wnioski dotyczące kontekstów rozwoju 644

Zastosowanie motywów rozwojowych do kontekstów rozwoju 646

- Podsumowanie 647
- Quiz z rozdziału piętnastego 649
- Podstawowe terminy 650

Dodatek 651

Słowniczek 655

Bibliografia 665

Indeks nazwisk 709

Indeks rzeczowy 711